

Борба на Жировници 25 децембра 1941 године

После краћег затишја, у октобру 1941 г. борбе у Црној Гори поново су оживјеле. Партија је то вријеме плански искористила за организационо учвршћење партизанских батаљона и одреда. Ускоро затим, црногорске партизанске јединице ослободиле су Шавник, Жабљак, Горанско, Велимље, Грахово, Чево и Мојковац. Мрежа комуникација којима се окупатор служио, поново је испрекидана. Непријатељ се повукао у веће гарнизоне (Цетиње, Подгорица, Никшић) из којих је повремено вршио испаде. У те борбе спада и борба на Жировници (890) код Никшића, 25. 12. 1941 г.

У циљу да се непријатељу из солидно утврђеног Никшића спречи дјејство правцем Никшић — Хан Змајевић (раскрсница пута сјев. од Жировнице) и даље, било ка Жули или у правцу Шавника, Луковски партизански батаљон, који је био у саставу Никшићког партизанског одреда, посјео је групно положај за одбрану: с. Рубежа — Хан Змајевића — Жировница (890).

Непријатељ: један алписки пук, ојачан четом тенкова (9 лаких и 4 средња тенка) и јаком артиљеријом, заузео је утврђени положај за непосредну одбрану Никшића. Његова артиљерија била је постављена код старих форова, а већим дијелом на ватрене положаје на периферији утврђеног града. Никшић је био утврђен с три узастопне линије за одбрану. Испред њих била су постављена минска поља, подешена за електрично паљење. Непријатељска авијација налазила се на аеродромима у Подгорици и Скадру. Сем тога, окупатор је располагао и аеродромом у Никшићу.

Наш Луковски партизански батаљон имао је у свом саставу четири чете (Луковска, Драговољска, Рубешка, Озринићка и један вод Жупске чете). Јачина батаљона била је око 600 бораца, наоружаних пушкама и бџмама. Батаљон је имао два пушкомитраљеза и један митраљез, али није располагао с довољно муниције (било је просјечно око 20 метака на пушку).

По завршеном формирању Луковског парт. батаљона (у септембру и октобру 1941 г.) штаб Никшићког партизанског одреда (чији је командант био народни херој Сава Ковачевић, а комесар садањи генерал-мајор Милинко Ђуровић) ставио је зада-

так штабу Луковског партизанског батаљона да источну страну Никшића (од с. Драгове Луке, преко Жировнице, па до с. Кунак) обезбиди од непријатељског дјејства, нарочито да се непријатељу спријечи наступање правцем Никшић — Луково — Шавник, односно од Хана Змајевића ка Никшићкој Жупи.

Циљ штаба Никшићког ПО био је:

прво, да се непријатељу спријечи сваки излазак из утврђеног гарнизона; и

друго, да се окупатору онемогући успостављање везе између никшићког и пљеваљског гарнизона.

Положај батаљона био је широк око 12 км. са одвојеним четним рејонима одбране. Чете су, у рејону својих села, организовале за одбрану одређене им положаје.

У извршењу задатка, штаб Луковског партизанског батаљона наредио је да се постави претстража, и то:

удвојени стражари на линији: Рубежа (група кућа сјев. зап. од 878) — 678 (Хан Змајевића) — подножје Жировнице (према Требјешкој Главици);

мртва стража: бр. 1 код Долова (рејон кућа Ђурашевића), бр. 2 на путу Никшић — Жупа (код кућа Мартиновића), а бр. 3 код кућа Рајићевића (на десној обали р. Грачанице). Ноћу су мртве страже запосјеле линију удвојених стражара.

Удаљеност мртвих стража од линије удвојених стражара била је око 600 м.

Штаб батаљона одредио је три мртве страже, с тим да три чете дају по један вод, а Рубешка чета једно одјелење. Према томе, мртве страже постављене су у рејону одбране својих чета, односно одјелења, из Рубешке чете у рејон сваке чете.

Мртвим стражама дати су сљедећи задаци:

МС бр. 1, на просторији десне границе батаљона до пута Никшић — с. Луково, извиђа непријатеља и затвара правце, који из Никшића изводе у рејон Луковске чете. Нарочиту пажњу да обрати на правац Никшић — Луково. Везу одржава десно са Требјешким парт. батаљоном, а лијево са МС бр. 2;

МС бр. 2 (јачине 30 војника), од ових 23 из Драговољске и 7 из Жупске чете) да, у рејону Луковске чете, извиђа непријатеља и затвара правац Никшић — Жупа, с тим да нарочиту пажњу обрати на долину р. Грачанице. Везу одржава десно с МС бр. 1, а лијево с МС бр. 3;

МС бр. 3 (јачине 15 војника из Озринићке и Драговољске чете) имала је задатак да, у одређеном рејону, извиђа непријатеља и затвори правац Никшић — Жировница (890). Везу одржава десно с МС бр. 2, а лијево с дјеловима Озринићке чете.

Поред мртвих стража, све чете су држале по један вод у приправности (око 500 — 600 м. позади мртвих стража), а иза ових на 1 — 2 км. налазио се остатак чете. Водови у приправности постављени су, и то:

Вод Луковске чете на Грацу (позади МС бр. 1);

вод Драговољске чете код Штаба батаљона (у воденици на р. Грачаници), служећи једновремено и за непосредно обезбјеђење штаба;

Озринићка и Рубешка чета имале су, такође, по један вод у приправности.

Поред мртвих стража и водова у приправности, у цијелом батаљону одређена су зборишта не само по четама, већ и по водовима. Веза је одржавана помоћу курира и уговореним знацима. Ако би непријатељ извршио наступање и напад ноћу, задатак је батаљонске објавнице (на Грацу) био да паљењем сламе објави непријатељски напад. На овај знак све чете требале су одмах да посједну одређене положаје за одбрану.

Сличан распоред имали су и остали батаљони Никшићког ПО, који су са свих страна окружили Никшић. Према томе, утврђени непријатељ био је опкољен и отсјечен од сусједних гарнизона, с којима није имао других веза, изузев авионске и радио везе.

Прикљештен јединицама Никшићког ПО, непријатељ је тежио да се ослободи блокаде. Стога је он 25 децембра с једном колоном извршио наступање од Никшића ка Жировници.

Како је штаб Никшићког ПО био већ обавијештен да ће непријатељ 23, 24 или 25 децембра извршити наступање ка Жировници, или у правцу Товића, то је одмах штабу Луковског батаљона наредио да непријатељску колону дочека, разбије и по могућству уништи. Никако се не смије дозволити да се непријатељ пробије и пљачка околна села.

Штаб Луковског батаљона обавијестио је своје јединице о вјероватном наступању непријатеља, наређујући једновремено: да мртве страже појачају опрезност; и да водови у приправности приђу ближе мртвим стражама и да буду на окупу, како би у случају потребе могли одмах ступити у борбу.

Нарочито је наглашено да се непријатељу не смије дозволити да продре у рејон одбране батаљона. О претстојећој борби обавијештен је и народ Општине луковске.

Наступање непријатеља и почетак борбе на Жировници

25 децембра око 13 часова на сев. ист. ивици Никшића појавила се непријатељска колона јачине око 300 војника у покрету ка Никшићкој Жупи. Њен распоред био је сљедећи: на челу колоне кретала се једна чета, а испред ње један моторцикл с митраљезом у приколици; позади чете, на кратком отстојању, кретао се остатак колоне (аутомобили, кола и мазге).

Кала се непријатељска колона приближила споменику у Рудом Пољу, застала је око 500 м. испред МС бр. 2. За вријеме састанка, 2 непријатељска официра осматрали су двогледима на-

ше положаје. Свакако нијесу примијетили, јер су наши борци добро заклоњени и маскирани, притајено и у највећој тишини очекивали непријатеља, с циљем да им се што више приближи, како би га могли тући што успјешнијом ватром. Даље наступање непријатељ је вршио с повећаним опрезом. Наиме, један вод пјешадије развио се у стрељачки stroj, и коритом р. Грачанице продужио покрет у правцу Жировнице. По накнадном сазнању, задатак тог вода био је да избије на врх Жировнице и да обезбиједи прилаз колоне Жировници.

Планом ватре предвиђено је да МС бр. 3 отвори ватру из пушкомитраљеза чим чело непријатељске колоне пређе р. Грачаницу. На тај знак у зони успјешног дјелства требали су да отворе пушчану ватру и сусједни претстражни дјелови. Пушкомитраљез на МС бр. 3 отворио је ватру прије времена, а одмах затим и МС бр. 2. Изненађен овом ватром непријатељ је прилегао, а дијелом се развио за борбу.

Чим су наши претстражни дјелови отворили ватру на непријатеља, његова артиљерија и минобацачи са Требјешке Главице и Умка, отпочели су да туку рејон Хана Змајевића, гађајући при томе своје трупе. Његова артиљерија и бацачи, као и наш стрељачки stroj, ставили су непријатеља под врло јаку ватру, тако да је био тучен не само нашом ватром с фронта, већ и снажном ватром своје артиљерије и минобацача с леђа.

Када је борба отпочела, Штаб батаљона наредио је да одмах у борбу ступе водови у приправности, а остатак чета да заузме одређене положаје за одбрану.

Око 14,30 часова непријатељ је, правцем Требјешка Главница — Жировница, упутио појачање (око двије чете и 7 тенкова путем Никшић — Хан Змајевића). По доласку тенкова код Хана Змајевића, непријатељ је артиљериску и минобацачку ватру пренио на линију: Долови — Градац — с. Рубежа. Тенкови су се одмах развили за борбу и отворили јаку ватру на наше стријелце. Код нас се већ осјећала оскудица у муницији.

По стицању појачања, непријатељски батаљон од 4 чете (око 800 војника) са 7 тенкова, под заштитом јаке артиљериске ватре с Требјешке Главице и Умка, у 16,30 часова предузео је напад и успио да наше предње дјелове (јачине око 100 бораца) потисне с главног на резервни положај: Градац — Драговољска Плоча — Жировница. На овом положају, око 17 часова пристигао је са својих четних одбранбених рејона остатак чета Луковског батаљона. У то вријеме на положају смо имали око 600 бораца, тако да је однос у снагама био 1:1,3, у корист непријатеља. Надмоћност у техници такође је била на страни непријатеља. По наређењу Штаба батаљона, наше јединице с резервног положаја прешле су у енергичан противнапад на непријатеља, који се налазио на јуришном положају и успјеле су да га до испред мрака потуку и одбаце с положаја. Непријатељ се послјије тога, под заштитом

тенкова и мрака, повукао ка Никшићу. Предузето је гоњење непријатеља ватром и дијелом снага. Он је у повлачењу попалио неколико кућа у с. Рубежима, док је непријатељска артиљерија продужила гађање, па је скоро цијеле ноћи 25/26 децембра тукла околна насеља у рејону Никшића, уколико су била у њеном домету.

Закључак

У борби на Жировници бројно, а нарочито технички несразмјерно надмоћнији непријатељ не само што није успио да изврши задатак, већ је претрпио осјетне губитке (око 53 погинулих и 150 рањених). Луковски партизански батаљон имао је само 3 рањена, међу којима и комесар батаљона.

За правилну оцјену нашег успеха у овој борби битне су неке чињенице које ћемо изложити.

На првом мјесту, то је висока морално-политичка свијест наших бораца и руководилаца, који су под руководством Партије добровољно ступили у борбу за ослобођење своје земље од фашистичких поробљивача и домаћих издајника. Правилно руководство Партије и та висока свијест били су основа наше побједе и на Жировници. Затим, организација одбране Луковског партизанског батаљона била је у свему правилно извршена. Наиме, батаљон је у прво вријеме, за спречавање непријатељског наступања из Никшића, заузео групно положај за одбрану, примјењујући при томе одбрану на широком фронту, са одвојеним четним рејонима одбране. Међутим, у току борбе, када се испољио правац непријатељског главног удара, вјештим и гипким маневром, у погодном моменту, извршена је концентрација снага Луковског батаљона и прешло се у енергичан противнапад. Непријатељ је био изненађен, потучен и одбачен са положаја. Млади старешински кадар, како онај у Штабу батаљона, тако и онај по четима, врло добро се снашао у борби, правилно је и на вријеме издавао потребна наређења, а тако исто успјешно је руководио радом потчињених.

Непријатељско командовање је потцијенило наше снаге. Ради тога оно је било принуђено да одмах, чим је отпочела борба, упућује појачања из Никшића. Услед слабе везе између његове пјешадије и артиљерије, непријатељска артиљерија је у почетку борбе тукла своју пјешадију.

У борби на Жировници, Луковски партизански батаљон је дао лијеп примјер успјешне одбране на широком фронту, с вјештом изведеним маневром и ударом према тежишту напада непријатеља. Из одбране, с прикупљеном снагом, у прави час је прешао у противнапад и тако успио да бројно и технички јачег непријатеља потуче, одбаци и спријечи му пробој блокаде Никшића.

Раде Кнежевић,
луковник ЈА.